

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 5.

Ljubljana, 1. sušca 1895.

XXXV. leto.

Vsebina: Nadvojvoda Albreht †. — Slovenskemu učiteljstvu! — Jos. Ciperle: Narodna vzgoja. — Val. Burnik: Kako je risati zemljevid šolske občine. — Listek. — Književnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Nadvojvoda Albreht †.

Bridka žalost je prešinila vse avstrijske narode: izgubili so najslavnejšega svojega vojskovodjo, odličnega člana vladajoče cesarske rodovine, maršala nadvojvodo Albrehta, ki je dné 18. svečana v visoki starosti umrl v prijaznem Arku, od koder je zrl njegovo oko na bližnjo lombardsko planjavo, na mesta, kjer je z orožjem v roci v dneh nesreče rešil čast avstrijske vojske in si priboril svetovno-slavno ime.

Rodil se je nadvojvoda Albreht dné 3. vel. srpana l. 1817. na Dunaji kot sin nadvojvode Karla, velikega vojskovodje, ki je Napoleona I. premagal pri Aspernu. Nadvojvoda Albreht je bil vzgojen za vojaka in je vstopil v vojaštvo l. 1837. Tri leta pozneje je bil imenovan generalom in 11. vel. srpana 1843. l. podmaršalom.

Ko je nastala l. 1848. vojna s tedanjim Pijemontom, šel je nadvojvoda Albreht z Radeckim in v bitki pri Santa Lucia dné 6. vel. travna — dasi ni bil zapovednik — si s

svojo hladnokrvnostjo pridobil spoštovanje cele vojske, ki je v njem spoznala pravega vojaka. S svojo trezno sodbo v vseh kritičnih momentih je pokazal znamenito nadarjenost ter si pridobil toliko avtoriteto, da se mu je grudna meseca 1848. l. poverilo vodstvo prve divizije voja generala d' Aspre.

Ko se je zopet začel boj, je nadvojvoda Albreht opravičil izkazano mu zaupanje, tako pri forciranem prehodu čez reko Ticin pri Paviji, kakor v mali bitki pri Gravellonu dné 20. sušca, zlasti pa dné 21. sušca pri Mortari, kjer je z malim krdelom premagal 16.000 mož broječi voj sovražnika, še bolj pa v bitki pri Novari dné 23. sušca.

V hipu, ko je bila nevarnost splošna in velika, je nadvojvoda Albreht z občudovanja vredno hladnokrvnostjo odredil potrebne dispozicije in zadrževal sovražno vojsko. Njemu gre zasluga, da v isti bitki avstrijska vojska ni izgubila važne pozicije, dasi je bilo pijemonteško krdelo šestkrat močnejše od nadvojvodovega.

Tudi na nadaljni razvoj cele bitke je nadvojvoda s svojo divizijo izdatno uplival. Zavaroval je le levo krilo in pripomogel tako, da je divizija generala Lihnovskega zamogla v novič naskočiti sovražnika in ga prepoditi iz dobro utrjene pozicije v mestu.

Nadvojvoda je vodil na pomoč došle bataljone osebno proti sovražniku in ko se je ta jel umikati, šel je s svojo vojsko za njim do Bikoše.

Nadvojvodi Albrehtu gre zasluga, da je mogel drugi 16.000 mož broječi voj avstrijski se šest ur ustavljati pijemonteški vojski 50.000 mož, da so prišli drugi avstrijski voji na pomoč in odločili bitko, pri kateri so se posebno odlikovali slovenski vojaki.

Za ta svoja dela je bil nadvojvoda Albreht odlikovan s komanderskim križem reda Marije Terezije in z vojaškim zaslužnim križcem.

Dné 12. kimovca 1851 je bil nadvojvoda Albreht imenovan zapovednikom III. voja in zajedno vojaškim in civilnim guvernerjem na Ogorskem, dné 4. mal. travna 1863 pa feldmaršalom.

Ko je nastala l. 1866. vojna s Prusko in z Italijo, poverilo se je nadvojvodi Albrehtu vodstvo avstrijske vojske, poslano zoper Italijo.

Nadvojvoda Albreht je začetkom rožnika sklenil prijeti najprej vojsko, kateri je stal na čelu sam kralj Viktor Emanuel. Proti tej laški armadi je peljal skoro vsa svoja krdela in pustil le toliko vojsko v starih pozicijah, da je mogla opazovati italijansko južno armado generala Cialdinija.

Bitka pri Kustoci je v živem spominu vsem avstrijskim narodom, ta bitka je dokaz usposobljenosti naših vojakov in genijalnosti umrlega nadvojvode. Vohuni so sporočili nadvojvodi, da se laška vojska pripravlja prekoračiti reko Mincio. Dné 24. rožnika jo je nadvojvoda od strani prijel in popolnoma pobil.

Dné 25. rožnika se je nadvojvoda pripravil, da se loti Cialdinijeve vojske, a do bitke ni prišlo, ker se je Cialdini umaknil, čim je bil kralj poražen.

Na severu pa ni bila sreča naši vojski mila. Osrednji vojni svet je sklenil, naj se večji del južne vojske pošlje na Češko proti Prusom. Da se vojska pripravi za pot, se je nadvojvoda ognil novi bitki. Pomnožil je posadko beneških trdnjav, poveril obrambo Tirolske generalu Kuhnju in sam šel na Dunaj, da prevzame vodstvo cele vojske.

Tekom dvanajstih dnij je nadvojvoda koncentroval poraženo severno vojsko pri Olomucu in večji del južne vojske za Dunavom, med Požunom in Dunajem. Zbranih je bilo 200.000 mož z 800 topovi in to je največ uplivalo na sovražnike, da so ponudili mir.

Komaj se je s Prusko sklenil začasni mir, je nadvojvoda z isto naglostjo koncentroval 130.000 mož s 435 topovi ob Soči, začel 11. vel. srpana ofenzivo zoper laško vojsko in dosegel začasni mir na podstavi pogojev, katere je določila naša država.

S temi genijalnimi operacijami je nadvojvoda dosegel, da se je vojna hitro končala in da so se dosegli častni pogoji.

Po končani vojni je bil imenovan nadvojvoda zapovednikom cele avstrijske vojske, l. 1869. pa, po uvedanju dualizma, nje generalnim nadzornikom.

Od tedaj je nadvojvoda posvečeval vse svoje sile reorganizaciji avstrijske vojske in kakor si je pridobil kot vojskovodja nepozabnih zaslug, tako tudi kot organizator.

Poročil se je nadvojvoda Albreht dné 1. vel. travna 1844. l. s hčerjo bavarskega kralja Ludovika I., s princezinja Hildo, katera je umrla dné 2. mal. travna 1864. Izmed otrok živi samo princezinja Marija Terezija, soproga vojvode Württemberškega.

Nadvojvoda Albreht je že na jesen bolehal. V Arku, kamor je šel vsako leto prezimit, se je prehladil, dobil pljučnico in za nekaj dnij izdihnil plemenito svojo dušo.

Slovenskemu učiteljstvu!

Na občnem zboru dné 28. grudna p. l. ustanovilo se je „društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani. Kdo izmed slovenskega učiteljstva bi ne odobral tega lepega, tega plemenitega namena! Koliko tovarišev ima gotovo nadarjenega, nadepolnega dečka — deklico; toda s čim naj ju pošilja v daljno izobrazbo,